

KONZORCIUM KNIŽNICE PRE SLOVENSKO ALEBO ČO NOVÉ V PROJEKTE PARTNERSKÉ KNIŽNICE

Mgr. Dávid Baranko; david.baranko@cvtisr.sk; (Centrum vedecko-technických informácií SR)

Presne pred rokom sme v časopise ITRlib. Informačné technológie a knižnice predstavili projekt Partnerské knižnice, ktorý vznikol ako reakcia na výzvy súčasnej digitálnej éry a prebiehajúcej 4. priemyselnej revolúcie. Okrem dôvodov jeho vzniku, cieľov či zrealizovaných aktivít sme načrtli aj plány do budúcnosti. Cieľom aktuálneho príspevku je priniesť odpočet zrealizovaných aktivít, predstaviť, čo nového sa za posledný rok zrealizovalo, a aké sú ďalšie plánované aktivity v budúcom roku.

<http://doi.org/10.52036/1335793X.2022.3-4.73-76>

Za posledný rok sa v rámci projektu Centra vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) s pracovným názvom Partnerské knižnice toho udialo veľa. Pokračovalo sa v dobre rozbehnutých aktivitách, nastali niektoré zmeny a priniesli sme množstvo noviniek. Pre čitateľov, ktorí s projektom nie sú oboznámení, odporúčame minuloročný príspevok Predstavenie projektu partnerských knižníc CVTI SR¹. V rámci stručného zhrnutia i pripomenutia možno projekt Partnerské knižnice charakterizovať ako iniciatívu CVTI SR podporiť slovenské verejné knižnice tak, aby mali svoje nezapustiteľné miesto aj v digitálnej ére a 4. priemyselnej revolúcii. Nehovoríme iba o posune knižnično-informačných služieb do online prostredia, ale aj o transformácii knižnice na kreatívne a vzdelávacie centrum. Do projektu sa môže zapojiť ktorákoľvek knižnica ochotná spolupracovať na vopred dohodnutých aktivitách, ktorých realizácia bude vo verejnom záujme. Podmienkou zapojenia sa je uzavretie dohody o spolupráci s CVTI SR. Zapojením sa do projektu partnerskej knižnici nevznikajú žiadne finančné záväzky.

AKTUÁLNY ODPOČET AKTIVÍT K SEPTEMBRU 2022

V minuloročnom článku sme priniesli podrobný popis realizovaných aktivít. Vo všetkých spomenutých aktivitách sme pokračovali aj v tomto roku a uvádzame ich stručný odpočet k septembru 2022.

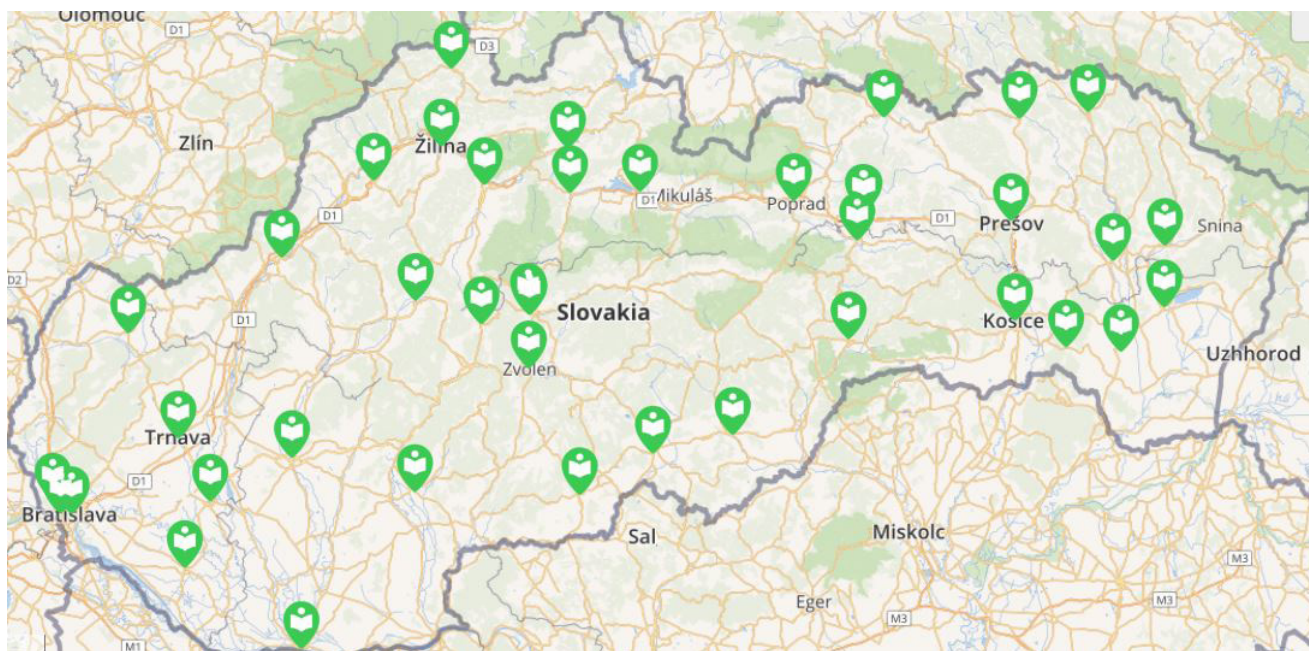
Počet partnerských knižníc CVTI SR tvorí aktuálne 40 knižníc z celého Slovenska, z toho väčšinu tvoria regionálne a krajské verejné knižnice. Od začiatku aktívnej spolupráce v apríli 2021 sme k septembru 2022 zre-

alizovali celkovo 37 online školení venovaných práci s elektronickými informačnými zdrojmi a expertnému vyhľadávaniu. Celkovo sa všetkých online školení zúčastnilo 569 účastníkov. Okrem práce s e-zdrojmi sme pre partnerské knižnice v spolupráci s Accenture, Orange a Eset-om zrealizovali napríklad online školenia zamerané na digitálnu bezpečnosť.

V rámci digitalizácie fondov, ktorá sa začala v septembri 2021, sa k septembru 2022 zdigitalizovali zbierky 9 knižníc, a to buď formou zapožičania putovného knižného skenera, alebo digitalizáciou na pracovisku CVTI SR. Celkovo sa zdigitalizovalo 308 324 strán a 1 290 dokumentov.

V tomto roku pokračovali aj intenzívne dvojdnové školenia zamerané na rozvoj kreativity a digitálnej gramotnosti venované 3D modelovaniu, 3D tlači, programovaniu micro:bitov, Ozobotov alebo Mbotov. Celkovo sa zrealizovalo 9 takýchto školení, ktorých sa zúčastnilo 103 knihovníkov z 28 knižníc. Pokračovali sme aj v pomoci s realizáciou workshopov v partnerských knižniciach pre ich používateľov. Celkovo sme pomohli zrealizovať workshopy 13 knižniciam. Počet zapožičaných sád micro:bitov, s ktorými môžu knižnice realizovať vlastné workshopy na hravé učenie programovania, sa zvýšil na 61.

Pre partnerské knižnice CVTI SR bolo aj tento rok venované podujatie Bibliosféry 2022², ktoré sa konalo v máji v priestoroch nového Fablabu a pobočky CVTI SR v centre Bratislavy. Program bol tematicky široký, boli zhrnuté aktivity a predstavená budúcnosť part-

Obr. č. 1 Mapa partnerských knižníc CVTI SR

nerských knižníc CVTI SR. Pre knižnice sme pripravili zaujímavé prednášky a workshopy. Programu sa tiež aktívne zúčastnilo aj 5 partnerských knižníc s vlastnými príspevkami. Celkovo sa podujatia zúčastnilo 47 knihovníkov z 27 knižníc.

ZMENY A NOVINKY V ROKU 2022

Ako bolo pred rokom avizované, projekt Partnerské knižnice sa oficiálne premenoval na konzorcium Knižnice pre Slovensko³ (ďalej KPS), zatiaľ ako voľné združenie knižníc. Cieľ zostáva rovnaký, a to „intenzifikácia využitia knižníc ako miest pre získanie všetkých druhov informácií, celoživotného vzdelávania, počítačových a Industry 4.0 zručností, rozvoja kreativity, podpory inovácií a podnikania pre všetky vekové skupiny obyvateľov.“ V rámci posilnenia marketingových aktivít sme vytvorili webovú stránku kniznicepreslovensko.cvtisr.sk, ktorej cieľom je v stručnosti poskytnúť základné informácie o konzorciu. Na webe priebežne informujeme o aktuálnom dianí prostredníctvom aktualít. Okrem webovej stránky sme vyrobili aj rolavacie bannery, ktoré každá partnerská knižnica CVTI SR združená v konzorciu KPS dostala a umiestnila vo svojich priestoroch.

Rozšírili sme tiež portfólio populárnych školení a workshopov zameraných na podporu kreativity, digitálnej gramotnosti a Industry 4.0 zručností. Knihovníci tento rok mali možnosť nadviazať na naučené základy práce s micro:bitom a naučili sa napríklad naprogramovať

z micro:bitu gitaru⁴. Zaobstarali sme aj nové zariadenia, ako Mboty – programovateľné roboty, s ktorými je možné pracovať aj bez nutnosti počítača –, či vypoľovače do dreva, vďaka ktorým rozvíjame kreativitu, jemnú motoriku a trpezlivosť. V rámci vzdelávania knihovníkov v oblasti práce s elektronickými informačnými zdrojmi a expertného vyhľadávania sme zaviedli nový koncept každomesačných školení, kde bol každý mesiac venovaný podrobnej práci s konkrétnou databázou. Samozrejmosťou sú aj ďalšie rôzne „menšie“ novinky a aktivity. Začali sme napríklad knižniciam pravidelne posilať magazín o vede a technike Quark, ktorý v spolupráci so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich Mateja Hrebandu v Levoči bude od roku 2023 vychádzať aj vo formáte pre nevidiacich.

Veľmi významné sú aktivity týkajúce sa projektov a našej „neviditeľnej práce“ – aktívneho lobingu za podporu našich partnerských knižníc, ktorým sa venuje nasledujúca kapitola.

AKTÍVNY LOBING, ZAPÁJANIE DO PROJEKTOV A SPROSTREDKOVANIE SPOLUPRÁC

Jedným z cieľom konzorcia Knižnice pre Slovensko je podpora transformácie knižníc na kreatívne centrá, v ktorých budú pre verejnosť k dispozícii moderné i tradičné výrobné technológie a zároveň možnosť vzdelávať sa a osvojovať si nové, nielen digitálne zručnosti prostredníctvom kurzov či workshopov.

Vybavenie tvorivej dielne je pre verejné knižnice finančne náročné, v závislosti od veľkosti či zamera-

nia môže ísť o 3D tlačiarne, šijacie stroje, vypalovače do dreva, ručné náradie, plotre alebo rôzne edukačné pomôcky na učenie základov programovania, ako micro:bity, Ozoboty, Mboty a iné. Úplným základom je adekvátne počítačové vybavenie v dostatočnom počte, čo nie je v mnohých verejných knižniciach, bohužiaľ, samozrejmosťou. Z pozície CVTI SR sa snažíme aktívne oslovovať o podporu a spoluprácu jednotlivé ministerstvá, Úrad vlády SR, nadácie alebo súkromnú sféru. Trpezlivo vysvetľujeme, že knižnice už dávno neslúžia iba ako miesta na uchovávanie a vypožičiavanie kníh, ale majú svoju nezastupiteľnú rolu aj ako komunitné, kultúrne a najmä vzdelávacie inštitúcie.

Sme radi, že naša „neviditeľná práca“ priniesla aj svoje ovocie. Vďaka stretnutiam a rokovaniam so zástupcami Sekcie výskumu, vývoja a inovácií Úradu vlády Slovenskej republiky sa napríklad podarilo dostať do Národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií 2030 v rámci popularizácie výskumu a inovácií časť, ktorá hovorí o vytvorení „zážitkových centier výskumu a inovácií podľa vzorov zo zahraničia a rozvoj knižníc na inteligentné laboratória priniesie výskum verejnosti doslova na dosah. Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI) premení 50 knižníc na inteligentné laboratória podľa príkladu spolupráce v projekte Interreg (FabLabNet)“^{5 s. 39}.

Verejné knižnice môžu získať financie na technické vybavenie kreatívnej dielne aj svojpomocne prostredníctvom rôznych grantových výziev. Pravidelne informujeme o vhodných výzvach, na základe ktorých môže knižnica podať žiadosť o projekt na nákup technického vybavenia. Pre knižnice sme pripravili vzorové žiadosti o grant, ktorými sa môžu inšpirovať alebo upraviť ich podľa požiadaviek danej výzvy. Tým knižniciam, ktoré nemajú skúseností s písaním a podávaním projektových žiadostí, poskytujeme individuálne konzultácie a pomoc. Veľmi nás teší, že viac ako 20 partnerských knižníc CVTI SR bolo úspešných a získalo financie z viacerých grantových výziev na vzdelávacie aktivity, v rámci ktorých môžu nakúpiť počítačové vybavenie, edukačné a technické pomôcky alebo zariadenia kreatívnej dielne.

Partnerským knižniciam sprostredkovávame kontakty a možnosti spolupráce aj s tretími stranami. Hovoríme o občianskom združení Aj Ty v IT, ktoré pôsobí aj v regiónoch a venuje sa vzbudzovaniu záujmu o informačné technológie u dievčat a žien. Významným tiež bolo sprostredkovanie spolupráce s Digitálnou koalíciou – Národnou koalíciou pre digitálne zručnosti a povolania Slovenskej republiky. Vďaka zrealizovaným online stretnutiam s Digitálnou koalíciou mali partnerské knižnice možnosť zistiť podrobné informácie o projek-

te Zlepšovanie digitálnych zručností seniorov a znevýhodnených skupín vo verejnej správe, do ktorého sa mnohé aj aktívne zapojili.

PRIPRAVOVANÉ NOVINKY, ZAHRANIČNÉ SPOLUPRÁCE A BUDÚCNOSŤ KPS

ČO NÁS ČAKÁ V BLÍZKEJ BUDÚCNOSTI

Momentálne pracujeme na spustení novej služby virtuálnych študovní. Knižnice, ktoré majú zdigitalizovanú svoju zbierku, budú môcť po importe spracovaných digitalizátov a metadát sprístupniť svoje tituly v digitálnej forme, čo výrazne uľahčí a zrýchli vyhľadávanie potrebných informácií pre používateľov. V CVTI SR sme dokončili inštaláciu digitálnej knižnice Kramerius na server a aktuálne prebieha zaškolenie a oboznámenie sa so systémom. Spustenie služby pre prvé partnerské knižnice je plánované na začiatok budúceho roka. Ďalšou novou službou, ktorú pre partnerské knižnice CVTI SR pripravujeme, je slovenský ekvivalent projektu obalkyknih.cz. Po napojení sa na naše riešenie tak bude môcť partnerská knižnica integrovať obálky či obsahy titulov do svojich online katalógov. Chystáme aj materiálnu podporu pre knižnice v podobe poskytnutia bohatého portfólia profesionálnych výrobných technológií našich Fablabov. V prípade záujmu si bude môcť partnerská knižnica CVTI SR nechať vyrobiť propagačné či darčkové predmety pre svoju potrebu, či už ide o tričká, drevené výrobky z CNC frézy alebo lasera, plastové výrobky z 3D tlače, hrnčeky, tlačoviny, bannery a iné.

Aktuálne prebieha aj redizajn webu kniznicepreslovensko.cvtisr.sk, ktorý bude po novom informovať o konzorciu KPS podrobnejšie vrátane inovatívnych aktivít a podujatí jednotlivých členov konzorcia. Bude sa tiež snažiť zintenzívniť propagáciu jednotlivých aktivít konzorcia, či už formou propagačných predmetov, multimédií, sociálnych sietí, alebo na podujatiach. O konzorciu KPS budeme najbližšie hovoriť na konferencii Archivy, knihovny, muzea v digitálnom svete 2022. Možno tiež spomenúť sériu nových webinárov pre partnerské knižnice CVTI SR v roku 2023 či spracovanie koncepcie budovania SmartLabov vo verejných knižniciach.

Ku koncu roka organizujeme pre knižnice druhé tohtoročné podujatie, a to [Zimné Bibliosféry 2022](http://ZimnéBibliosféry2022), ktoré sa uskutočnia 11. – 13. 12. 2022, a budeme na nich podrobnejšie informovať o vyššie uvedených novinkách a pripravovaných aktivitách.

ZAHRANIČNÉ SPOLUPRÁCE

Jedným z cieľom konzorcia KPS je prinášať do knižníc inovatívne služby. Aj preto sa snažíme v CVTI SR inšpi-

rovať dobrou praxou zo zahraničia, priniesť know-how na Slovensko a podeliť sa oň s partnerskými knižnicami CVTI SR.

Veľmi nás teší nadviazanie úzkej spolupráce s Kalifornskou univerzitou v San Diegu⁶ (The University of California San Diego), s ktorou sme koncom leta uzatvorili memorandum o spolupráci. Cielí najmä na výmenu skúseností v oblasti inovácií knižnično-informačných služieb, otvorenej vedy a kreatívnych dielní. Práve kreatívne dielne, takzvané Makerspaces, majú v USA bohatú históriu a zastúpenie vo verejných knižniciach. Vďaka grantu z Veľvyslanectva USA na Slovensku nás čakajú aj vzájomné výmenné pobyty. Grant podporí aj zdieľanie skúseností získaných v USA partnerským knižnicam CVTI SR prostredníctvom konferencie na národnej úrovni a niekoľkých workshopov v regiónoch.

Vzájomná inšpirácia a zdieľanie skúsenosti prebieha aj s našimi kolegami v Českej Republike. Obzvlášť intenzívna bola najmä s Mestskou knižnicou v Prahe (MKP) a Severočeskou vedeckou knižnicou v Ústí nad Labem (SVKUL)⁷. V oboch v prípadoch išlo o vzájomné návštevy kreatívnych dielní s cieľom načerpania nových inšpirácií a výmenu skúseností s poskytovaním služieb pre verejnosť. Vďaka tejto spolupráci sme najnovšie rozšírili vybavenie nášho Fablabu o lupienkovú pílu či dláta na drevo, vďaka ktorým môžeme priniesť nové workshopy a školenia zamerané na podporu kreativity a manuálnych zručností. Prácu s lupienkovou pílou si budú môcť knihovníci konzorcia KPS vyskúšať už na Zimných Bibliosférach 2022. V spolupráci s kolegami z MKP a SVKUL tiež plánujeme zrealizovať pre knižnice konzorcia KPS aj zaujímavé webináre.

Všetky naše budúce aktivity, ktoré boli spomenuté v článku, môžete sledovať na webovej stránke konzorcia Knižnice pre Slovensko kps.cvtisr.sk.

Použité zdroje:

1. BARANKO, Dávid. Predstavenie projektu partnerských knižníc CVTI SR. *ITlib. Informačné technológie a knižnice* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021,

2021(3-4), 48-52 [cit. 2022-10-31]. ISSN 1335793X. Dostupné na: <https://itlib.cvtisr.sk/Články/predstavenie-projektu-partnerskych-kniznic-cvti-sr>

2. Zacielené na verejné knižnice. *Národná vedecká knižnica – CVTI SR* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2022-11-08]. Dostupné na: <https://nvk.cvtisr.sk/zacieleno-na-verejne-kniznice/>

3. Odtiaľ sú tu Knižnice pre Slovensko. *Národná vedecká knižnica – CVTI SR* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2022-11-08]. Dostupné na: <https://nvk.cvtisr.sk/odteraz-su-tu-kniznice-pre-slovensko/>

4. Digitálna gramotnosť silnie aj vďaka knihovníkom a knižnicam. *Národná vedecká knižnica – CVTI SR* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2022-11-08]. Dostupné na: <https://nvk.cvtisr.sk/digitalna-gramotnost-silnie-aj-vdaka-knihovnikom-a-kniznicam/>

5. *Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií 2030* [online]. Bratislava: Úrad vlády Slovenskej republiky, 2022 [cit. 2022-11-08]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/713>

6. Slovenské knižnice sa inšpirujú najmodernejšími SmartLabmi v USA. *Národná vedecká knižnica – CVTI SR* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2022-11-08]. Dostupné na: <https://nvk.cvtisr.sk/slovenske-kniznice-sa-inspiruju-najmodernejsimi-smartlabmi-v-usa/>

7. Funguje to! Slovenskí a českí knihovníci hľadajú inšpirácie priamo v praxi. *Národná vedecká knižnica – CVTI SR* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2022-11-08]. Dostupné na: <https://nvk.cvtisr.sk/funguje-to-slovenski-a-ceski-knihovnici-hladaju-inspiracie-priamo-v-praxi/>